

ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ, ગાંધીનગરના પત્ર-ક્રમાંક
જીસીઈઆરટી / અભ્યાસકળ / 2012 / 12260, તા. 5-7-2012-થી મંજૂર

શિક્ષક એવં અભિભાવક કે લિએ
અલગ સે શિક્ષક-સંદર્શિકા કા નિર્માણ
કિયા ગયા હૈ, ઉસકા અવશ્ય ઉપયોગ કીજિએ।

હિન્દી

કક્ષા 8
(દ્વિતીય ભાષા)
(દ્વિતીય સત્ર)

પ્રતિજ્ઞાપત્ર

ભારત મેરા દેશ હૈ।
સભી ભારતવાસી મેરે ભાઈ-બહન હુંને।
મુખ્યે અપને દેશ સે પ્યાર હૈ ઔર ઇસકી સમૃદ્ધિ તથા બહુવિધ
પરમ્પરા પર ગર્વ હૈ।
મૈં હમેશા ઇસકે યોગ્ય બનને કા પ્રયત્ન કરતા રહુંગા।
મૈં અપને માતા-પિતા, અધ્યાપકોં ઔર સભી બઢોં કી ઇજ્જત કરુંગા
એવં હર એક સે નમૃતાપૂર્વક વ્યવહાર કરુંગા।
મૈં પ્રતિજ્ઞા કરતા હું કિ અપને દેશ ઔર દેશવાસીઓને કે પ્રતિ એકનિષ્ઠ રહુંગા।
ઉનકી ભલાઈ ઔર સમૃદ્ધિ મેં હી મેરા સુખ નિહિત હૈ।

કિંમત : ₹ 20.00

નિર્માણ

ગુજરાત શૈક્ષણિક
સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ
ગાંધીનગર

મુદ્રણ

ગુજરાત રાજ્ય શાળા
પાઠ્યપુસ્તક મંડળ
ગાંધીનગર

© ગુજરાત શૈક્ષિક અનુસંધાન એવં પ્રશિક્ષણ પરિષદ, ગાંધીનગર

ઇસ પાઠ્યપુસ્તક કે સર્વાધિકાર ગુજરાત રાજ્ય શાલા પાઠ્યપુસ્તક મંડલ કે અધીન હૈનું।

ઇસ પાઠ્યપુસ્તક કા કોઈ ભી અંશ કિસી ભી રૂપ મેં ગુજરાત રાજ્ય શાલા પાઠ્યપુસ્તક મંડલ કે નિદેશક કી લિખિત અનુમતિ કે બિના પ્રકાશિત નહીં કિયા જા સકતા।

નિર્માણ-સંયોજન

ડૉ. ટી. એસ. જોશી
ડૉ. કે. આર. ઝાંઝારકિયા
હરેશ ચૌધરી
ઇકબાલ ડી. વોગ
ચંદ્રેશ પાલ્લીઆ

કન્વીનર

પ્રકાશ સોની

સહ-કન્વીનર

ડૉ. જે. બી. જોશી
ડૉ. સુમનબહન પંડ્યા

લેખન-સંપાદન

ડૉ. સંજય તલસાણિયા
રેવાભાઈ પ્રજાપતિ
હિતેશકુમાર નાયક
રમેશભાઈ પરમાર
મીનાબહન કાપડી
મંગલભાઈ ગોહિલ
ગોવિંદભાઈ રોહિત
અસલમશા ફકીર
ઝનુભાઈ સંગાડા
વિનોદભાઈ પટેલ

સપીક્ષા

ડૉ. રવીન્દ્ર અંધારિયા
મહેશભાઈ ઉપાધ્યાય

ચિત્રાંકન

ભરત અગ્રાવત
જ્યોતિ ખત્રી
અશ્વન સરવૈયા
હરેશ ગોહેલ

ટાઇટલ ડિઝાઇન

ધર્મેશ ચાવડા

મુદ્રણ-આયોજન

શ્રી હરેશ એસ. લીમ્બાચીયા
(નાયબ નિયામક : ઉત્પાદન)

પ્રસ્તાવના

પ્રાથમિક શિક્ષા મેં RTE-2009 ઔર NCF-2005 કે તહત પાઠ્યચર્ચા (Curriculum), પાઠ્યક્રમ (Syllabus), પાઠ્યપુસ્તકેં ઔર શિક્ષા-પ્રક્રિયા મેં બદલાવ લાના અનિવાર્ય હો ગયા હૈ। યાં બદલાવ મુખ્યત્વાની વિષયવસ્તુ ઔર શિક્ષા-પ્રક્રિયા કી હમારી સમજી કે બારે મેં હૈ। છાત્રોં મેં સર્જનશીલતા, વિચારશક્તિ, તર્કશક્તિ ઔર પૃથ્વીકરણ કરને કા કૌશલ વિકસિત હો ઓર ઇસકે તહત છાત્રોં કા સર્વાગીણ વિકાસ હો યાં નિર્ણય પાઠ્યચર્ચા કે પ્રમુખ ઉદ્દેશ્ય હૈનું। ઇસ પાઠ્યપુસ્તક કો અનુભ્વ, ચિનતન, ઉપયોજન ઔર નિષ્કર્ષ જૈસે સોપાનોંવાળી ગતિવિધિઓને જરિએ શિક્ષા-પ્રક્રિયા કો અધ્યેતાકેન્દ્રી બનાને કા પ્રયાસ કિયા ગયા હૈ।

છાત્રોં કો બાર-બાર વ્યક્તિગત રૂપ સે ઔર સામૂહિક રૂપ સે છોટે-બડે સમૂહ મેં કામ કરને કા ઔર પઢને કા અવસર પ્રાપ્ત હો ઔર અધ્યાપન-પ્રક્રિયા મેં મદદરૂપ બન સકે એસી પાઠ્યપુસ્તકેં રચને કી કોશિશ કી ગઈ હૈ। પાઠ્યપુસ્તક ભી એક સહજ ઉપલબ્ધ અધ્યયન-સામગ્રી હૈ। પાઠ્યપુસ્તક કે જરિએ પ્રવૃત્તિલક્ષી શિક્ષા કો નયે તૌર પર પ્રસ્તુત કી ગઈ હૈ। ઇસકે દ્વારા અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયા રુચિકારક હોગી।

ઇસ સમગ્ર નિર્માણ-પ્રક્રિયા મેં માનનીય અગ્રસચિવશ્રી પ્રાથમિક શિક્ષણ એવં માનનીય અગ્રસચિવશ્રી પ્રાથમિક શિક્ષણ કી ઓર સે નિરંતર પ્રેરણ ઔર પ્રોત્સાહન મિલ રહા હૈ।

ઇસ સારી પ્રક્રિયા મેં IGNUS-erg ટીમ કે સદસ્યોંને ભી સ્ટેટ રિસોર્સ ગ્રુપ કે સદસ્યોંનો માર્ગદર્શિત કિયા હૈ। ઇસ સારી પ્રક્રિયા મેં UNICEF કા સહયોગ મિલા હૈ। કોર ગ્રુપ કે સદસ્યોંને ભી સહયોગ દિયા હૈ।

આજમાઇશ કે બાદ ગુજરાત રાજ્ય કી સારી પાઠશાલાઓનો કે લિએ તૈયાર કી ગઈ। કક્ષા 6 સે 8 તક કી ઇન પાઠ્યપુસ્તકોનો કી ક્ષતિરહિત બનાને કા પ્રયાસ કિયા ગયા હૈ, ફિર ભી કોઈ ક્ષતિ રહ ગઈ હો તો કૃપયા ધ્યાન દિલાએઁ।

એમ. ટી. શાહ

નિદેશક

જીસીઈઆરટી

ગાંધીનગર

દિનાંક : 1-7-2013

એચ. કે. પટેલ GAS

નિદેશક

ગુ.રા.શા.પા. મંડલ

ગાંધીનગર

પ્રથમ સંસ્કરણ : 2012, દ્વિતીય સંસ્કરણ : 2013

પ્રકાશક : ગુજરાત રાજ્ય શાલા પાઠ્યપુસ્તક મંડલ, 'વિદ્યાયન', સેક્ટર 10-એ, ગાંધીનગર કી ઓર સે એચ. કે. પટેલ, નિદેશક

મુદ્રક :

मूलभूत कर्तव्य

भारत के प्रत्येक नागरिक का यह कर्तव्य होगा कि वह - *

- (क) संविधान का पालन करे और उसके आदर्शों, संस्थाओं, राष्ट्रध्वज और राष्ट्रगान का आदर करे;
- (ख) स्वतंत्रता के लिए हमारे राष्ट्रीय आन्दोलन को प्रेरित करनेवाले उच्च आदर्शों को हृदय में संजोए रखे और उनका पालन करे;
- (ग) भारत की प्रभुता, एकता और अखण्डता की रक्षा करे और उसे अक्षुण्ण रखे;
- (घ) देश की रक्षा करे और आवाहन किए जाने पर राष्ट्र की सेवा करे;
- (ङ) भारत के सभी लोगों में समरसता और समान भ्रातृत्व की भावना का निर्माण करे जो धर्म, भाषा और प्रदेश या वर्ग पर आधारित सभी भेदभाव से परे हो; ऐसी प्रथाओं का त्याग करे जो स्त्रियों के सम्मान के विरुद्ध हैं;
- (च) हमारी सामासिक संस्कृति की गौरवशाली परम्परा का महत्व समझे और उसका परिरक्षण करे;
- (छ) प्राकृतिक पर्यावरण की, जिसके अन्तर्गत वन, झील, नदी और वन्य जीव हैं, रक्षा करे और उसका संवर्धन करे तथा प्राणि मात्र के प्रति दयाभाव रखे;
- (ज) वैज्ञानिक दृष्टिकोण, मानववाद और ज्ञानार्जन तथा सुधार की भावना का विकास करे;
- (झ) सार्वजनिक सम्पत्ति को सुरक्षित रखे और हिंसा से दूर रहे;
- (झ) व्यक्तिगत और सामूहिक गतिविधियों के सभी क्षेत्रों में उत्कर्ष की ओर बढ़ने का सतत प्रयास करे, जिससे राष्ट्र निरन्तर बढ़ते हुए प्रयत्न और उपलब्धि की नई ऊँचाइयों को छू ले।

---

* भारत का संविधान : अनुच्छेद 51-क

अनुक्रमणिका

क्रम	इकाई	प्रकार	पृष्ठ-क्रमांक
1.	पत्र एवं डायरी	पत्र	01
2.	कच्छ की सैर	यात्रावृत्त	11
3.	मत बाँटो इन्सान को	कविता	16
4.	कर्मयोगी लालबहादुर शास्त्री	रेखाचित्र	19
5.	दोहे	दोहे	28
●	पुनरावर्तन 1	-	31
6.	तूफानों की ओर	कविता	33
7.	हार की जीत	कहानी	38
8.	हँसना मना है	चुटकुले	46
9.	उलझन-सुलझन	पहेलियाँ	50
●	पुनरावर्तन 2	-	55